

Leevi Haapala

Ruumiillisia harjoituksia

Nina Rantala tarttuu käteeni näyttääkseen, kuinka hän on useissa teoksissaan piirtänyt suoraan ihmisten iholle. Tilanteet ja paikat ovat vaihdelleet: aurinkoisella parvekkeella mustaa ja punaista viivan juoksua hampurilaisen rouvan käsivarteen, perhosmetamorfoosia ystäviensä selkiin, tatuointiaiheita merimiehiin norjalaisella lautalla. Ruumis antaa piirustuksille mittakaavan, suhde henkilöön aihepiirin. Viivat seuraavat ihon poimuja, väistävät jänteitä ja luomia, pudottelevat pitkin laskimoita ja kurottavat valtimoiden kanssa. Voimaviivoja, verisuonia, fragmentaarisia kehokarttoja. Seassa sanoja ajasta, unesta, pelosta. Kuten taiteilija toteaa: ”Lähemmäksihän ei voi toista ihmistä piirtää kuin tämän ihoon.” Väri kuluu vähitellen pois ja silti iho muistaa – läsnäolon ja kosketuksen.

Englantilainen taiteilija ja teoreetikko Yve Lomax pohtii ruumista, ajallisuutta ja valokuvaa ja kysyy: ”Kun ruumiin tuoksu antaa viitteitä itsestään, voimme kysyä: entä sitten, mikä ruumis on?” Ja hän antaa vastauksen, jossa sekoittuvat erilaiset tieteenalat, ylittyvät kategoriat ja taiteellisen työskentelyn rajat.

”Keho voi olla mitä tahansa – eläin, ajatus, äänellinen rakenne, vuori, kielellinen korpus, lapsi, kuvien valokuvallinen perusta tai tuuli. Ruumis, saatamme sanoa, ei ole koskaan irrallaan sen suhteesta maailmaan.”

Voidaan kysyä mistä kysymys ruumista tulee Rantalan teoksiin? Ilmeisin vastaus on taiteilijan tausta kuvanveistäjänä ja sitä kautta oletettu läheinen suhde materiaalien fyysisyyteen, ominaispiirteisiin, tunteeseen materiaalin painosta. Tarkemmin voisikin kysyä, miten ruumis on Rantalan teoksissa? Varhaisissa Rakenteita veistoksissa ruumis asettuu esille rakennusten ja tilojen mittakaavoina, havaintoina ja elettyinä kokemuksina esitetyistä ja jaetuista kaupunkitiloista, jotka on otettu yksityiseen käyttöön ja esitetty pelkistettyinä rakenteina. Pienet yksityiskohdat artikuloivat henkilökohtaisen rajan suhteessa tarkasteltuun tilaan.

Porvoon tuomiokirkon tuhopolttoa käsittelevissä kahdessa teoksessa ruumis on yhteisöllisen muistamisen paikka. Se on seurakuntaruumis, ihmisiä ja elämän käännekohtia. Surutyön lisäksi kirkkorakennus ruumiina on uudelleen rakentamisen paikka, elvytysyritys ja suuntautuminen tulevaisuuteen. Ja taas veistoksessa Huone veistosruumis on metafora sakraalitalle, jonka pyhimpään ei ole pääsyä. Se on kuin ajatus uskosta, jonka voi tuntea jakavansa niin kauan, kun se eletään, mutta jota ei artikuloita ääneen. Se säilyttää sisimmän salaisuutensa.

Rantalan teoksissa leijuu tervan tuoksu. Se kiinnittyy erilaisiin merkitysilmastoihin kuten tervatuissa kirkon kattopaanuissa ja mielikuvissa entisaikojen puulaivojen kyljistä. Tuoksujen muistijäljet kiinnittyvät kulttuurisen nostalgian kerroksiin: tervattu puuvene ja ihon kiinnittyminen auringon lämmittämään perätuhtoon, hämärän saunan tervaiseen löylyyn tai menneiden sukupolvien kertomuksiin vastatervattujen suksien pohjiin takertuneesta lumesta hiihtoretkillä.

Rantalan työskentelyssä kysymys läsnäolosta on keskeinen. Se ei käänny läsnäolon metafysiikaksi, vaan kysymykseksi ihmisruumiista osana yhteisöä ja ihmistenvälistä kanssakäymistä. Sosiologi Zygmunt Bauman toteaaakin pohtiessaan lahjan ja vaihdon suhdetta, että ”vaikka kaikkia elämäntilanteita ei pystytäkään käsittelemään henkilökohtaisissa yhteyksissä, henkilökohtaisuus säilyy kuitenkin kanssakäymisen erottamattomana ulottuvuutena”. True Romance teoksessa Rantala käy läpi yksityisen ja julkisen, intiimin ja hierarkkisen välisiä erotteluja ja rajojen ylityksiä. Norjalaisen vuononylityslautan M/F Stryn miehistön ihoille tekemissään piirustuksissa Rantalan aiempien piirustusten fragmentaarinen ja tunnusteleva viiva vaihtuu kahdenkeskisissä keskusteluissa miehistön jäsenten kanssa henkilökohtaisiksi kuvallisiksi symboleiksi elämän tärkeistä asioista: työstä, harrastuksista, rakkaudesta. Konemestarille laivan kahdeksansylinterinen moottori, kapteenin selkään sarja merimiessolmuja, lipunmyyjälle vuono, ankkurit ja kukkavanat. Konemies piirsi vastavuoroisesti Rantalan käsivarteen muistoksi norjalaisen kalastajaveneen. Kuvien henkilökohtaisuus väistää perinteisten tatuointien kliseiset karikat.

Piirustusten kautta ruumiista tulee tapahtumapaikka, ei vain nostalgiselle muistelulle, vaan myös minän rajojen kuvalliselle esittämiselle. Valokuvien tehtäväksi True Romance –teoksessa hahmottuu yksi sen

keskeinen tehtävä jälkivalokuvallisena käytäntönä ja nykytaiteen esittämistapana – jättää näkyvä jälki jo tapahtuneesta. Valokuvat piirustuksista seilaavat pysyvästi lautan ja miehistön mukana. Ne muistuttavat hiljaisen mieteliäistä piirustustunneista, oudosta läheisyydestä laivan kannella, messissä, konehuoneessa. Yhteisöä voidaan rakentaa ja vahvistaa jakamalla henkilökohtaisia muistoja ja tekemällä niitä näkyviksi. Kyse on uskaltautumisesta lähestyä toista ihmistä, tai kuten Yve Lomax sen tiivistää pohtiessaan valokuvan suhdetta ihmisen kehoon:

”On kyse tunteista, joita ruumiilla on toisiaan kohtaan,
jotka muodostavat valokuvallisen kuvan tai todella
kuuluvat niille. On kyse niistä suhteista, joihin olemme
tulleet, jotka tulevat määrittämään ruumiin.
”Ei mistään muusta kuin suhteista”, saatamme vastata.”

Leevi Haapala

Yve Lomax, “The photograph and les temps”, Writing the Image, An Adventure With Art and Theory. I.B.Tauris Publishers, London, New York, 2000, 121.

Zygmunt Bauman, Sosiologinen ajattelu, suom. Jyrki Vainonen. Vastapaino, Tampere 1997, 122. Alkuteos Thinking Sociologically, Blackwell 1990.